

Romania: la temptac

Els resultats desorbitadament plebiscitaris de les primeres eleccions legislatives i presidencials romaneses del 20 de maig de 1990 van anunciar que el país trigaria encara a travessar el llindar de la democràcia. I així els vaticinis han acabat coincidint amb els fets. No sols no hi ha posades encara les bases d'una societat estable, sinó que l'escalada de conflictes institucionals, socioeconòmics i interètnics configura cada cop més un panorama

A punt de complir cinc anys, el mandat d'Iliescu és de fet un règim que aplega la 'nomenklatura' en aliança amb l'extrema dreta. La coartada és el "perill hongarès". Ho explica Llibert Ferri.

Ion Iliescu. L'actual president romanès vol mantenir-se en el poder per damunt de tot, i per això navega entre l'OTAN i la pau freda.

d'"estat-règim" gestionat pensant en els interessos de l'antiga *nomenklatura* comunista, dels nous rics mafiosos i de gent amb vocació de perpetuar-se en el poder, com ara el president de la república, Ion Iliescu.

Una aquí, l'altra allà. Petre Roman, ex-primer ministre del govern provisional de la revolta contra Ceausescu, no para de dir que el president Iliescu és un *apparatxik* que porta Romania cap enrere, cap al passat. Que Iliescu és un home amb vocació providencial, "unitària" i plebiscitària, no n'hi ha cap dubte. Ja en aquells dies de final de desembre de 1989 va ensenyar el llautó intentant de convertir aquell organisme unitari que era el Consell del Front de Salvació Nacional en un nou òrgan per a tutelar l'estat i la societat, igual que havia fet el Front Patriòtic inventat pels comunistes. I aquests tics tan poc democràtics que té Iliescu, i que no deixen de veure Roman ni la majoria dels qui observen l'evolució del món postsoviètic, s'expressen en fets de política interna i externa.

De cara a l'exterior és prou evident un joc d'ambigüitats més o menys calculades. La diplomàcia romanesa va ser la primera a expressar la seva vocació atlantista, i així el Govern de Bucarest es va integrar a l'Associació per la Pau que promou l'OTAN. Però aquest interès atlantista no es correspon amb el que passa dins la jerarquia de l'exèrcit, on hi ha poca influència dels estaments pro-occidentals i on acaparen els fils directius els comandaments partidaris de veure com evoluciona la guerra promoguda pels serbis i la pau "freda" amb la qual Rússia amenaça de tornar a la política de blocs.

Potser per això el president Iliescu es mou en aquest territori amb els seus atributs més llefiscosos. Diu que és neutral en la guerra de Iugoslàvia, però no és cap secret que Romania no compleix l'embargament a Sèrbia; que, a través del Danubi, arriben a Belgrad mercaderies i armes, i gràcies a la "miopia" del règim d'Iliescu, el de Milosevic s'oxigena i es revifa.

També assegura Iliescu que vol veure Romania integrada en "una" OTAN que no sigui un bloc militar, sinó una coordinadora defensiva. És dir, una Aliança Atlàntica descafeïnada que hauria de convergir amb l'Organització de Seguretat i Cooperació a Europa com a macroorganisme de defensa. Doncs bé, aquesta és la versió que defensa precisament la diplomàcia russa; no és una idea no-

ó sèrbia

va, sinó la versió reactualitzada de la "finlandització" d'Europa que va dissenyar l'URSS en el temps de la sobirania limitada.

Tampoc en el terreny econòmic les coses no són clares. Tot i que oficialment parla de mercat i d'iniciativa personal, la realitat és que les últimes estadístiques deien que de sis mil empreses de propietat estatal, només cinc-cents s'han privatitzat. Això en quatre anys. Ara finalment s'ha fet a corre-cuita un pla d'acció pel qual abans d'acabar el 1996 hauran de privatitzar-se'n tres mil pel sistema d'accionariat popular. Aquesta mesura ha dinamitzat bastant les inversions estrangeres que s'han multiplicat per sis en comparació amb les de 1990, especialment en turisme, comerç i indústria alimentària. De totes formes, l'estat continua controlant el 70% de l'activitat econòmica.

Per això Petre Roman acusa insistentment Iliescu de fals reformista; de farsant, capaç de rebre afablement a Bucarest les delegacions del Fons Monetari Internacional, del BERD i de la Unió Europea, sense deixar d'impulsar, a l'hora de la veritat, el mètode burocràtic i estatalista. La transició romanesa s'assembla més, doncs, al model rus que no pas al polonès o a l'hongarès, fins al punt que els romanesos van ser víctimes d'una "piràmide" semblant a l'estafa colossal que a Moscou van protagonitzar l'empresa MMM i el seu "gerent" Serguei Mavrodi. A Romania, allò que "es cola" a través de les esquerdes del sistema planificat és l'especulació i el negoci mafiós, que no genera sinó nous rics estripadament ostentosos.

Les males companyies. Un cop fracassat el seu projecte de Front hegemònic, Iliescu va haver de sofrir l'escissió del sector progressista de Petre Roman i finalment va haver de rebatejar el Front amb el nom de Partit de la Democràcia Social i adherir-se formalment a la socialdemocràcia europea. Adhesió que Roman qualifica de pantomima, perquè la pràctica política és una altra.

Iliescu vol mantenir-se en el poder per damunt de tot, i per això navega entre l'OTAN i la pau freda, entre el mercat i la *nomenklatura*, entre la socialdemocràcia i l'aliança –i l'aliança amb l'estalinisme i el feixisme–. Perquè es la falta de majoria absoluta en les últimes eleccions parlamentàries que va impulsar el Govern romanès a trobar estabilitat parlamentària fora de la coalició amb els ultranacionalistes de la Unió Nacional Roma-

Petre Roman. L'ex-primer ministre del govern provisional de la revolta contra Ceausescu acusa Iliescu de fals reformista, d'home amb vocació providencial, "unitària" i plebiscitària.

nesa, amb Romàn Mare –un grup clarament feixista– i amb els comunistes del Partit Socialista dels Treballadors.

Iliescu garanteix al Partit Socialista dels Treballadors un desmantellament alentit de l'economia estatal de la qual malviuen centenars de milers d'obres i de buròcrates que se senten amenaçats per la desocupació. El tribut que Iliescu paga a l'extrema dreta té, en canvi, un caràcter molt més essencial i patriòtic: garantir la defensa de la unitat nacional suposadament amenaçada pel "separatisme" de la minoria hongaresa.

L'estètica dels aliats d'Iliescu recorda la d'uns altres personatges especialment conflictius de l'Europa postcomunista. Si Ilie Verdet, líder del Partit Socialista dels Treballadors i ex-primer ministre de Ceausescu, és l'herència estalinista i el líder de la Unió Nacional de Romania, Gheorghe Funar, representa l'extrema dreta més institucional, el "cap" de Romàn Mare, Corneliu Vadim Tudor, concentra tot el patetisme observable en Jirinovski i en els serbis Sesej i Karadzic. I Iliescu recorda cada cop més Milosevic: és com l'escenificació d'una mateixa farsa amb decorats diferents.

"L'enemic hongarès". El Govern socialdemòcrata d'Hongria ha deixat ben clar que no farà cap reivindicació territorial al Govern de Bucarest, tot i la presència de gairebé dos milions de persones d'origen hongarès dins la república romanesa de Transilvània.

Així mateix els trenta-nou diputats de la minoria hongaresa al Parlament de Bucarest s'afanyen a expressar el seu respecte a la integritat territorial i el dels seus drets nacionals-culturals mitjançant l'autonomia.

I és la paraula "autonomia", la que no volen sentir, ni de lluny, els integrants de la coalició d'Iliescu. Per ells l'autonomia és el primer pas de l'annexió de Transilvània a Hongria. Els més pragmàtics –Iliescu mateix– admeten el reconeixement de drets lingüístics i culturals, però a títol individual, mai col·lectiu o territorial. Els més extremistes promouen solucions que van des de l'assimilació forçada fins a insinuacions de neteja ètnica a l'estil balcànic.

Tots coincideixen, a l'hora dels qualificatius: els hongaresos apareixen com una "minoría extremista i violenta" que cal mantenir a ratlla. Fins ara la solució aplicada des del poder és una mena de repressió "tova". La infraestructura policíaca de l'antiga Securitate controla a fons activitats polítiques i culturals hongareses. Si bé hi ha drets reconeguts, el d'ensenyament i el de crear mitjans de comunicació escrits i audiovisuals a la minoria hongaresa, només són admesos sota vigilància administrativa.

Una altra arma del règim d'Iliescu es d'aprofitar la falta de legislació en matèria d'autonomia municipal per destituir alcaldes i consistoris. Fins ara el Govern ha destituït més de dos-cents alcaldes i regidors, el 80% dels quals havien estat elegits en les llistes de l'oposició de centre-dreta, que dona suport a les reivindicacions de la minoria hongaresa. En uns altres casos els encarregats de reprimir els hongaresos són els alcaldes mateixos. Això és el que passa a la ciutat transilvana de Cluj, de la qual és alcalde precisament l'ultradretà Funar.

De fet Iliescu no ha inventat res de nou: la seva "coalició" recull "l'esperit" de Ceausescu i representa la versió romanesa de l'aliança bruno-roja, del nacional-comunisme sorgit a Sèrbia i a Rússia amb la descomposició de l'anomenat socialisme real. Un model en què també s'ha inspirat el populisme eslovac.

Tots els diguem-ne "indicadors" que pronostiquen la conflictivitat de l'Europa central i oriental assenyalen la possibilitat d'una confrontació ètnica als Carpats –en la mateixa línia que la que ara mateix ensorra els Balcans.

Per molt que els últims sondeigs reflecteixin una baixada notable del suport popular, Iliescu continua pensant a mantenir-se en el poder. En dues ocasions, aquests últims cinc anys, ha dut els "seus" minaires a Bucarest per imposar "l'ordre".

Afeccionat com és a mobilitzar el *lumpen*,

Remoguda a Bucarest

Quan fa cinc anys la democràcia va començar a circular tímidament pels carrers de Bucarest va trobar que, amb el pas de només cinc dècades, l'anomenat "París de l'Est" s'havia convertit en una ciutat esmorteïda per les bombetes de vint vats, la por de la Securitate i la pena d'haver-li estat amputada la meitat del nucli antic en nom del gegantisme arquitectònic que Ceausescu va importar de Corea del Nord i que havia de convertir el centre de la capital en una autèntica antologia del *kitsch*.

Tot i que la Bucarest de 1995 és una de les ciutats més brutes de l'Europa oriental –la més bruta, diuen– els turistes continuen anant-hi, però cada cop més avisats de les sorpreses amb què es poden trobar: per exemple que els nens abandonats o indigents que demanen caritat exigeixin dòlars a canvi de deixar-se fotografiar. Moltes vegades, si la petició no és atesa, la càmera pot acabar trinxada al mig del carrer, després d'inevitables empentes i crits.

Incidents com aquest són l'exponent d'una societat en transformació que passa vertiginosament de l'obscurantisme a una pretesa "vida normal". Les "pedres" de Bucarest poden ser més brutes o menys i projectes urbanístics de renovació estar més parats o menys, però l'ànima de les persones es remou i el pensament canvia.

En la primera enquesta sobre canvis d'hàbits feta a la Romania postcomunista, centrada a Bucarest, es perceben canvis espectaculars en les actituds de la gent envers el sexe. La ciutadania comença a trobar d'allò més normal els films eròtics per la televisió o la utilització de la pornografia com a estímul de la vida matrimonial. Així mateix, el 71% dels habitants de Bucarest són partidaris de legalitzar, sota control, la prostitució. En canvi, el 53% dels enquetats encara veuen l'homosexualitat com una inclinació "contrària a l'esperit i a la moral del poble romanès", però, així i tot, un 40% no és pas partidari d'aplicar el codi penal a gais i lesbianes.

Un canvi de mentalitat important té lloc en el món de la dona i a l'hora de valorar els problemes específicament femenins: el 66% no creu que una noia hagi de casar-se verge. A més, les dones romaneses van aconseguir, després de l'enderrocament de Ceausescu, la despenalització de l'avortament –causa, durant la dictadura, d'empresonaments i de la mort de moltes dones que avortaven clandestinament en pèssimes condicions sanitàries.

Segons aquesta primera enquesta, feta pel Centre de Sociologia Urbana i Regional, la Societat Contraconceptiva i Sexual, la preocupació més gran de les dones romaneses és d'haver de ser mares en l'actual situació de pobresa i d'incertesa.

Ll. F.

Ceausescu. Després de la dictadura, el país es resitua.

el president de Romania podria tenir la temptació de reclutar-lo un cop més sota consignes barrejades de "justícia social" i "unitat nacional". A qui més tocaria el rebre serien la minoria hongaresa i l'oposició de centre-dreta, fins ara convidada de pedra de la precària democràcia romanesa. Tot fa pensar que en aquest any escàs que manca per a les eleccions els esdeveniments s'acceleraran a Romania.

Llibert Ferri